

AKTUALNA TEMA

Sestreljeni pilot helikopterja gazela Anton Mrlak je bil na strani TO

Čakajoč na pravi trenutek

Toni Mrlak ni takoj zapustil armade, ker je želel z Jožetom Kalanom prepeljati dva helikopterja

LJUBLJANA, 29. – Ob lanski drugi obletnici sestrelitve helikopterja Gazela smo v našem časopisu ponovno opozorili, da še vedno ni jasno in predvsem uradno povedano, kdo je bil Toni Mrlak, in da je bila njegova smrt v bistvu napaka, saj so sestrelili svojega človeka. To je zdaj popravljeno s tem, da so v navzočnosti obrambnega ministra Jelka Kacina in načelnika republiškega štaba TO generalpolkovnika Albina Gutmana na mestu, kjer je bil sestreljen, pilotu Merlaku odkrili spominsko ploščo, na njej pa zapisali: Anton Mrlak, 27. junij, za samostojno Slovenijo!

Lanski odmev na naše pisanje je bil s strani obrambnega ministrstva dokaj oster. Zagotavljali so, da je nesrečna usoda stotnika JLA (tako so ga postavili v bistvu na stran armade) javnosti znana, saj jo je razložil Jelko Kacin v reviji Obramba. Takrat so tudi zapisali, da ministrstvo poskuša po svojih močeh pomagati svojem padlih teritorialcev (tragikomično je, da so tudi ti svoji iskali pravico na sodišču), med njimi tudi Mrakovim, in da je njegovo ime vklesano med imeni žrtev agresije na Slovenijo na skupnem pomniku na ljubljanskih Zalah. Niso pa takrat pozabili nejasno zapisati, da je bil oborožen. Kdo? Mrlak osebno ali helikopter, saj se je vedelo, da padli helikopter ni bil oborožen. Tudi zato je ponedeljkova slovesnost in navzočnost najvišjih vojaških častnikov toliko pomembnejša, da še zaradi pisma bralca Karla Legana iz Ljubljane, objavljenega v ponedeljek v časopisu ovenec.

Pegan v rubriki Tako mislim tekstu z naslovom Spomeniki agresorjem piše, kako je bil sestreljen helikopter JLA in da je bila takrat javnost obveščena, da je bil pilot Slovenec, ki je žal ni odzval klicu domovine in je še naprej služil srbski komunistični, agresorski armadi. Danes, po nekaj letih svobode, o temu slovenskemu janičarju ostavili v Rožni dolini na kraju zgodka spomenik. Spomenik človeku, ki ni vreden imenovati Slovenec...«

V Nedeljskem dnevniku (junij 1992) smo o usodi Tonija

Mrlaka pisali v zgodbi o prebegu pilota Jožeta Kalana in tehnika letalca Bogomirja Šuštarja, ki sta le dan po Mrlakovem padcu uspešno prebegnila, leto dni kasneje smo zgodbo še dodatno razjasnjevali pod naslovom TO je sestrelila svojega človeka in letos je Toni Mrlak končno dobil tudi uradno in državno priznanje za žrtvovanje svojega življenja za samostojno Slovenijo.

Jože Kalan in Bogomir Šuštar sta z uspehim prebegom postala narodna junaka, kaj lahko pa bi tudi ona delila Mrlakovo usodo, saj ju je le gola sreča rešila, da nista bila sestreljena!

Zamolčana žrtev

(aš) Slovenčevemu bralcu niti ne smemo zameriti, če je ob slovesnosti v Rožni dolini reagiral tako, kot je. Kajti če je fotografijo in filozofijo slovenske vojne črpal v glavnem iz Janševih Premikov, potem mu tragedija Tonija Mrlaka zanesljivo ni znana. Kajti nekdanji obrambni minister ima o nesrečni sestrelitvi napisano samo tole: »Novica o sestrelitvi helikopterja se je v hipu razširila. Po radiju je zanjo izvedela vsa Slovenija. V operativni dvorani je iz vseh ust hkrati prišla ena sama beseda: 'Končno!'«

Takrat seveda večina ni vedela, kdo je vozil helikopter in v prvi časi ni bil ravno pravi za to, da bi razlagali o usodni pomoti. Žalostno pa je, da Janez Janša niti v knjigi, ki je nastala eno leto po dogodku, ni opral madeža z Mrlakovega imena, čeprav je dobro vedel, za kaj je šlo.

»Drugo leto, upam, se bo častna straža pojavila tudi na grobu Tonija Mrlaka.« je med drugim lanskega junija v Dnevnikovi sobotni prilogi zapisal komentator...

Anton Mrlak, po Peganovih besedah janičar in nevreden imenovati se Slovenec, namreč ni prebegnil takoj ob napadu armade na Slovenijo zato, ker je

Toni Mrlak in sestreljena gazela v Rožni dolini

želel po predhodnih dogovorih z namestnikom obrambnega ministra Jelkom Kacinom organizirati in prepeljati v slovenske vojaške vrste kar dva helikopterja vrste gazela. In tudi zato je bila postavitev spomenika, čeprav pozno in tri leta po vojni, nujna. Zaradi Mrlaka, njegovih sovojcev in zaradi časti Slovencev in slovenske vojske!

Naj v nekaj vrsticah obnovimo zgodbo priprav na prebeg posadke z dvema helikopterjema.

tvah in Mrlak je večkrat ilegalno vozil takratnega namestnika obrambnega ministra Jelka Kacina. Ko je postalo jasno, da je vojaški spopad neizbežen, so se začele priprave na prebeg dveh helikopterjev, o čemer so bili do določene mere seznanjeni in pri tem sodelovali tudi pilot Jože Kalan, tehnik letalec Bogo Šuštar, poveljnik tehnične službe v letalski enoti na Brniku Vojko Urlep in radiotehnik Josip Volf. Zaradi bojzani, da je Mrlaku za petami KOS, je v zadnjih dveh mesecih na sestanke s Kacinom odhajal Jože Kalan.

Tik pred vojno (25. junija) je armada vse tri gazele (660, 664, 718) preselila v vojašnico v Šentvidu, kjer je Josip Volf na Mrlakov predlog v vseh treh helikopterjih nastavljal posebno tajno frekvenco, kajti piloti niso vedeli, kateri bo letel na katerem. Računali so na to, da se bodo v določenem trenutku prek tajne frekvence povezali in skupaj prebegnili, kajti le ob hkratnem prebegu bi bilo mogoče prepeljati dva helikopterja. In zato so čakali na ugodno priložnost. Dogodki pa so šli svojo pot. Prvi dan vojne je Mrlak odpeljal generala Vidmarja na Primorsko, Šuštar in Kalan pa sta vozila na opazovanje polkovnika Šipčiča in bila

že takrat na muhi protiletalske rakete STRELA, ki je na srečo ob izstrelitvi odpovedala, istega dne pa sta bila premeščena v Maribor.

V četrtek, 27. junija, je Slovenija prepovedala vse letenje in zagrozila, da bo vsa plovila sestrelila. Vendar obvestilo o tej prepovedi do Mrlaka ni prišlo in je po 19. uri s Kodeljevega odpeljal kruh proti Krimu. Žal pa je po svoji stari navadi obletel hišo svojih sorodnikov v Rožni dolini, kjer so ga tudi sestrelili. Le dan kasneje je Jožetu Kalanu in Bogomirju Šuštarju uspel prebeg z vojaškim helikopterjem gazela, med begom pa sta bila na muhi protiletalcev TO v okolici Slovenj Gradca, vendar poveljnik na srečo ni izdal povelja za strel. Da je uspel prebeg vsaj ene gazele, so dejansko zaslužni vsi, ki so pripravljali prebeg, žal pa je Mrlaku usoda preprečila, da bi postal narodni junak. Njegov prijatelj, ki mu je prebeg s helikopterjem uspel, Jože Kalan, pa je Merlakovega sinu Tomažu v ponedeljek izročil vsa svoja odlikovanja za hrabrost, češ da so medalje v bistvu last njegovega očeta, kar je gotovo svojevrstna simbolika.

TOMAŽ BUKOVEC